

I.ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014

K rozhodování obecných soudů o střídavé výchově

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu Kateřiny Šimáčkové, soudce Ludvíka Davida a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky Z. Š., zastoupené Prof. JUDr. Milanou Hrušákovou, Ph.D., advokátkou se sídlem Brno, Jeřábkova 5, proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 13. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-213, ve spojení s usnesením téhož soudu ze dne 28. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-216, za účasti Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci, jako účastníka řízení, Š. K., zastoupeného Mgr. Janem Pořízkem, advokátem se sídlem Praha 2, Na Rybníčku 1329/5, a nezl. J. K., zastoupené opatrovníkem JUDr. Stanislavem Křečkem, zástupcem veřejného ochránce práv, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Ústavní stížnost se zamítá.

II. Návrh na odklad vykonatelnosti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 13. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-213, ve spojení s usnesením též soudu ze dne 28. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-216, se odmítá.

Odůvodnění:

I.

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 10. 5. 2013, která splňuje formální náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 13. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-213, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 28. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-216, s tvrzením, že v řízení před odvolacím soudem, jež předcházelo vydání napadeného rozhodnutí, byla porušena ústavně garantovaná práva stěžovatelky a její dcery (dále jen "nezletilá"). Konkrétně se mělo jednat o porušení práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, práv vyplývajících z čl. 38 odst. 2 Listiny, práva na rovnost účastníků řízení zaručeného čl. 37 odst. 3 Listiny a konečně práva rodiče pečovat o své dítě a práva dítěte na rodičovskou péči ve smyslu čl. 32 odst. 4 Listiny.

2. Stěžovatelka pak krajskému soudu především vytýkala, že tento porušil zásadu předvídatelnosti soudního rozhodnutí, když změnil rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 12. 10. 2012, č.j. 0 Nc 482/2012-147, jímž byla nezletilá svěřena do výlučné péče stěžovatelky, byl upraven styk vedlejšího účastníka s nezletilou v rozsahu od každé druhé soboty každého měsíce po dobu 11 dnů, a dále byla vedlejšímu účastníku stanovena povinnost přispívat stěžovatelce na výživu nezletilé částkou ve výši 2.500,- Kč měsíčně, a naopak nově rozhodl, že se nezletilá svěřuje do střídavé výchovy obou rodičů s intervalem 14 dnů a dále o povinnosti obou rodičů platit si vzájemně na výživu nezletilé částku 2.200,- Kč měsíčně. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti dále upozorňovala na to, že rozhodnutí krajského soudu coby soudu odvolacího není přezkoumatelné, neboť odvolací soud se v odůvodnění svého rozhodnutí o střídavé péči obou rodičů vůbec nezabýval tím, zda je tento výchovný model v zájmu nezletilé (zejména s ohledem na psychologické dopady, který tento bude mít na nezletilou, jež je dosud předškolního věku) či nikoli. Stěžovatelka dále brojila proti hodnocení důkazů odvolacím soudem, když tento dle jejího názoru provedl jednostranný výběr důkazů, nevypořádal se s námitkami předestřenými stěžovatelkou (velká vzdálenost mezi bydlišti obou rodičů, obtížná komunikace mezi nimi apod.) a zjišťoval názor nezletilé nikoli přímo, ale toliko ze zprávy opatrovníka nezletilé (orgánu sociálně-právní ochrany dětí). Do ústavně garantovaných práv stěžovatelky mělo být konečně zasaženo i tím, že odvolací soud při svém rozhodování nerespektoval "precedenční závaznost" rozhodnutí Ústavního soudu.

II.

3. Ústavní soud si vyžádal spis Okresního soudu v České Lípě sp. zn. 0 Nc 482/2012, z něhož zjistil následující skutečnosti.

4. Vedlejší účastník se svým návrhem ze dne 2. 3. 2012 domáhal úpravy výkonu rodičovské zodpovědnosti k nezletilé, přičemž požadoval, aby nezletilá byla svěřena do střídavé výchovy obou rodičů. Ve svém návrhu pak otec poukazoval na faktický stav, kdy se stěžovatelkou od března 2011 nadále nežijí, přičemž od této doby tráví nezletilá vždy týden u otce a dva týdny u matky, aniž by tento výchovný model činil nezletilé jakékoli problémy. S tímto návrhem vedlejšího účastníka však stěžovatelka nesouhlasila a naopak navrhovala, aby nezletilá byla svěřena do její výlučné péče a otcí upraven rozšířený styk, a to od prvního pátku v měsíci do neděle následujícího týdne. Stěžovatelka pak zejména namítala, že model střídavé péče není pro nezletilou vhodný, a to především s ohledem na vzdálenost bydlišť obou rodičů (Olomouc a Česká Lípa), nejednotnou výchovu rodičů a nestabilní bytové poměry vedlejšího účastníka.

5. Okresní soud v České Lípě jako soud prvního stupně ve věci rozhodl svým rozsudkem ze dne 12. 10. 2012, č.j. 0 Nc 482/2012-147, tak, že nezletilou svěřil do výchovy matky, přičemž zároveň rozhodl, že vedlejší účastník je oprávněn stýkat se s nezletilou vždy od druhé soboty každého měsíce po dobu následujících jedenácti dnů, tedy do středy. K předání nezletilé ke styku s otcem mělo dle shora citovaného rozhodnutí soudu prvního stupně dojít na Hlavním vlakovém nádraží v Pardubicích. Zároveň bylo rozhodnuto o povinnosti vedlejšího účastníka přispívat na výživu nezletilé částkou ve výši 2.500,- Kč měsíčně, a to s účinností od 1. 3. 2011, a dále o tom, že vedlejší účastník je povinen uhradit k rukám stěžovatelky dluh na výživném ve výši 4.500,- Kč, jež stěžovateli vznikl za dobu od 1. 3. 2011 do 30. 9. 2012. V odůvodnění tohoto rozhodnutí pak soud prvního stupně uvedl, že shledal, že v nyní posuzovaném případě jsou dány podmínky pro to, aby nezletilá byla svěřena do střídavé péče obou rodičů (kladný vztah nezletilé k oběma rodičům, velmi dobré materiální i výchovné zázemí u obou rodičů apod.), jež představuje obecně preferované uspořádání vztahů mezi rodiči a dětmi. Soud prvního stupně však zároveň dospěl k závěru, že střídavá péče není v zájmu nezletilé, a to především s ohledem na velkou vzdálenost mezi bydlišti rodičů, jež neumožňuje, aby nezletilá pravidelně navštěvovala jedno předškolní zařízení, stýkala se se stejným okruhem kamarádů, věnovala se stejným zájmovým aktivitám a zároveň nebyla zatěžována náročnými převozy mezi bydlišti rodičů a dlouhým odloučením s jedním z nich. Poukázáno bylo rovněž na to, že osobní a bytové poměry otce nezletilé nejsou dosud stabilizovány.

6. Proti právě uvedenému rozhodnutí soudu prvního stupně se odvolali stěžovatelka i vedlejší účastník. Stěžovatelka svým odvoláním napadla výroky rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž byl upraven rozsah styku vedlejšího účastníka s nezletilou, a dále výroky, jimiž byla stanovena výše výživného, jež je vedlejší účastník povinen na výživu nezletilé přispívat. Ve vztahu ke stanovenému rozsahu styku vedlejšího účastníka s nezletilou pak namítala, že takto stanovený rozsah styku není vhodný, neboť v jeho důsledku dojde k pravidelnému dvoutýdennímu výpadku v zájmových aktivitách nezletilé (když tyto aktivity jsou koncentrovány vždy v první polovině týdne, přičemž k předání nezletilé zpět matce má dle rozhodnutí soudu prvního stupně docházet vždy ve středu v odpoledních hodinách) a téměř dvoutýdennímu výpadku v její docházce do předškolního zařízení.

7. Vedlejší účastník pak napadl rozhodnutí soudu prvního stupně v celém rozsahu. Ve svém odvolání upozorňoval především na to, že soud prvního stupně tím, že rozhodl o výlučné péči stěžovatelky a zároveň stanovil styk vedlejšího účastníka s nezletilou v rozsahu od druhé soboty každého měsíce po dobu následujících jedenácti dnů, fakticky nahradil rozhodnutí o střídavé výchově obou rodičů, v důsledku čehož došlo k tomu, že faktická situace se dostala do rozporu se stavem právním. V daném případě byl dle názoru vedlejšího účastníka rozhodnutím soudu prvního stupně založen stav, kdy nezletilá pobývá určitou část měsíce v jeho domácnosti, přičemž tato doba je natolik dlouhá, že je nezbytné, aby rovněž on vytvořil vhodné podmínky pro výkon osobní péče o nezletilou a rozhodoval v jejich běžných záležitostech (školka, volnočasové aktivity, zdravotní péče), k čemuž však s ohledem na rozhodnutí o výlučné péči matky oprávněn není.

8. Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci jako soud odvolací poté, co doplnil dokazování zprávou kolizního opatrovníka (který po provedení šetření v bydlišti otce shledal stabilizaci jeho osobních a bytových poměrů a doporučil, aby nezletilá byla svěřena do střídavé péče obou rodičů), zprávami o současných výdělcích rodičů, zprávami mateřské školy v Olomouci a v České Lípě a dalšími listinami, změnil svým rozsudkem ze dne 13. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-213, rozsudek soudu prvního stupně tak, že nezletilou svěřil do střídavé výchovy obou rodičů (se třináctidenním intervalem změny výchovných prostředí) a dále rozhodl o povinnosti obou rodičů platit na výživu nezletilé částku ve výši 2.200,- Kč měsíčně k rukám druhého rodiče. Odvolací soud poukázal především na to, že v řízení bylo dostatečným způsobem prokázáno, že oba rodiče v minulosti řádným způsobem zajišťovali výchovu nezletilé po stránce citové, rozumové i mravní, o nezletilou bylo vždy vzorně postaráno i z hlediska materiálního a nezletilá má silný citový vztah k oběma rodičům. Odvolací soud pak pro

výše uvedené dospěl k závěru, že je v zájmu nezletilé svěřit ji do střídavé péče obou rodičů, a to s ohledem na její silný citový vztah k nim, který by měl být dle názoru odvolacího soudu udržován i poté, co se rodiče rozešli. Tomu na překážku dle názoru odvolacího soudu není ani vzdálenost bydlišť obou rodičů, neboť z provedeného šetření bylo zjištěno, že nezletilá je povahově flexibilní, ochotně se přizpůsobuje změnám poměrů jak v rodinném prostředí, tak ve škole, jakož i v rámci volnočasových aktivit, bez problému navazuje dobré vztahy s ostatními dětmi a neprojevují se u ní žádné znaky úzkostného vývoje, emočně i sociálně je zcela v pořádku.

9. Právě uvedený rozsudek odvolacího soudu byl ve výroku III. změněn opravným usnesením téhož soudu ze dne 28. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-216, tak, že nově bylo stanoveno, že k předání nezletilé dojde vždy před bytem toho rodiče, u něhož končí interval péče o nezletilou.

III.

10. K posouzení důvodnosti ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení.

11. Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ve svém vyjádření ze dne 18. 11. 2013 pouze odkázal na odůvodnění ústavní stížností napadeného rozhodnutí a navrhl, aby ústavní stížnost byla jako nedůvodná zamítnuta.

12. Zamítnutí ústavní stížnosti jako nedůvodné pak ve svém vyjádření ze dne 10. 1. 2014 navrhl i otec nezletilé, Š. K., coby vedlejší účastník řízení. Ve vztahu k námitkám stěžovatelky především uvedl, že odvolací soud tím, že rozhodl o střídavé výchově obou rodičů, v zásadě pouze potvrdil již delší dobu trvající faktický stav, kdy nezletilá pobývá již od března 2011 vždy 9 dnů u otce a 14 dnů u matky. S ohledem na právě uvedené tak tím, že došlo ke změně intervalu střídání výchovných prostředí na 14 dnů u každého z rodičů, nebyl dle názoru vedlejšího účastníka v zásadě změněn již dříve nastolený výchovný model (byť se původně formálně nejednalo o střídavou výchovu). Rozhodnutí odvolacího soudu pak na rozdíl od stěžovatelky pro výše uvedené důvody nehodnotí jako překvapivé a má za to, že toto rozhodnutí není nepřezkoumatelné, když skutkový stav byl v řízení před obecnými soudy zjištěn úplně a rozhodnutí odvolacího soudu bylo řádně a přesvědčivě odůvodněno.

13. Za nezletilou coby vedlejší účastnici se vyjádřil Ústavním soudem ustanovený opatrovník - Stanislav Křeček, zástupce veřejného ochránce práv. Ten v zásadě zopakoval argumentaci předestřenou stěžovatelkou v ústavní stížnosti. Vzhledem k tomu, že tuto argumentaci shledal důvodnou, pak Ústavnímu soudu navrhl, aby svým náležením ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

14. Na výše uvedená vyjádření stěžovatelka reagovala svou replikou, doručenou Ústavnímu soudu dne 11. 3. 2014. V ní se ztotožnila se závěry kolizního opatrovníka nezletilé. Ve vztahu k vyjádření otce nezletilé pak uvedla, že nesouhlasí s jeho tvrzením, a sice že po obsahové stránce se střídavou péčí souhlasila, když v řízení před obecnými soudy navrhovala, aby nezletilá byla svěřena do její výlučné péče s tím, že styk otce s nezletilou bude stanoven v rozsahu 10 dnů měsíčně. Dále se vymezila proti tvrzení otce, že střídavý model péče funguje již delší dobu bezproblémově a že rodiče jsou schopni se i přes vzájemné neshody dohodnout na základních skutečnostech tak, aby nezletilá nebyla jejich rozchodem zasažena. Toto tvrzení vedlejšího účastníka se dle stěžovatelky nezakládá na pravdě, když rodiče spolu nekomunikují, přičemž ani postupem času se situace nezlepšila, spíše naopak. Stěžovatelka znovu poukázala i na to, že odvolací soud ve svém rozhodnutí nevěnoval dostatečnou pozornost tomu, zda je model střídavé výchovy pro nezletilou vhodný. Jako zásadní pochybení v této souvislosti pak stěžovatelka vnímá to, že v řízení před obecnými soudy nebyl za účelem posouzení vhodnosti tohoto výchovného modelu zpracován znalecký posudek. To, že střídavá výchova není v nyní posuzovaném případě vhodným výchovným modelem, je dle jejího názoru potvrzeno i tím, že nezletilá v září 2014 nastoupí základní školní docházku, s níž je střídání výchovných prostředí se vzdáleností téměř 300 km a intervalem 14 dnů neslučitelné. Rovněž tuto skutečnost měl odvolací soud dle jejího názoru vzít při svém rozhodování v úvahu, což se však nestalo, když odvolací soud pouze poukázal na ustanovení § 154 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "občanský soudní řád"), dle něhož je rozhodující stav v době vyhlášení rozhodnutí.

IV.

15. Ústavní soud je dle čl. 83 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není však

součástí soustavy obecných soudů a není ani povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí; směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí obecných soudů, není proto samo o sobě významné, je-li namítána jeho věcná nesprávnost. Pravomoc Ústavního soudu je založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení ústavněprávních principů, tj. toho, zda v řízení (a posléze rozhodnutím v něm vydaným) nebyla dotčena ústavně zaručená práva účastníků, zda řízení bylo vedeno v souladu s těmito principy a zda lze řízení jako celek pokládat za spravedlivé.

16. Napadla-li stěžovatelka svou ústavní stížností rozhodnutí odvolacího soudu o svěřeni nezletilé do střídavé výchovy obou rodičů, bylo úkolem Ústavního soudu především posoudit, zda tímto rozhodnutím nebyla porušena některá základní práva a svobody stěžovatelky. K porušení by mohlo dojít především tím, že by odvolací soud excesivním způsobem nerespektoval již sama ustanovení běžného zákona, v tomto případě zejména ustanovení § 26 odst. 2 a 4 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v tehdy účinném znění (dále jen "zákon o rodině"). Ostatně, jak již Ústavní soud několikrátě judikoval, je zásadně věcí obecného soudu zvážit podmínky svěřeni dítěte do výchovy jednoho či druhého rodiče, příp. do střídavé či společné výchovy obou rodičů. Proto je při posuzování předložené ústavní stížnosti třeba zabývat se v první řadě otázkou, zda obecné soudy při rozhodování o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti a úpravě styku s dítětem obsah a smysl příslušných zákonných ustanovení respektovaly. Vzhledem ke skutečnosti, že stěžovatelka namítala i porušení svého práva na spravedlivý proces, musel se Ústavní soud při posuzování důvodnosti ústavní stížnosti zabývat rovněž otázkou, zda obecné soudy v předmětném řízení postupovaly v souladu s příslušnými ustanoveními příslušného procesního předpisu, respektovaly ustanovení upravující základní zásady civilního procesu, jakož i záruky transparentnosti a přesvědčivosti odůvodnění svých rozhodnutí.

17. Ústavní soud po zvážení stížnostních námitek, obsahu napadených rozhodnutí, příslušného spisového materiálu, jakož i vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení, dospěl k závěru, že ústavní stížnost není důvodná.

18. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti především namítala, že odvolací soud tím, že změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že nově rozhodl o svěřeni nezletilé do střídavé výchovy obou rodičů, porušil zásadu předvídatelnosti soudního rozhodnutí, když před vydáním svého rozhodnutí nepoučil stěžovatelku v souladu s ustanovením § 118a odst. 2 občanského soudního řádu o tom, že má na věc odlišný právní názor než soud prvního stupně, přičemž odlišnost právního názoru odvolacího soudu oproti soudu prvního stupně nebyla dle názoru stěžovatelky seznatelná ani z postupu, jakým odvolací soud vedl řízení o odvolání obou rodičů.

19. Této námitce však Ústavní soud nemohl přisvědčit. Jak vyplývá z ustálené judikatury Ústavního soudu (viz např. usnesení ze dne 5. 2. 2013, sp. zn. II. ÚS 4809/12, náleze ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 1312/11, náleze ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 3844/12, či náleze ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 2388/10, dostupné na <http://nalus.usoud.cz>), o nepředvídatelné rozhodnutí se jedná tehdy, pokud soud rozhodne způsobem, který účastníci řízení nemohli s ohledem na dosavadní průběh řízení očekávat, v důsledku čehož neměli ani možnost se k názoru soudu vyjádřit a tento názor tím zvrátit. O takovém rozhodnutí však v nyní posuzovaném případě hovořit nelze. Poukázat je třeba především na skutečnost, že dané řízení o úpravě výchovy a výživy a úpravě styku bylo zahájeno na návrh vedlejšího účastníka, jímž se tento domáhal, aby nezletilá byla svěřena do střídavé výchovy obou rodičů, přičemž jak vyplývá z obsahu vyžádaného spisového materiálu, předmětem dokazování provedeného jak před soudem prvního, tak i druhého stupně, bylo především zjištění, zda jsou v daném případě splněny zákonné podmínky pro svěřeni nezletilé do střídavé výchovy obou rodičů a zda je tento výchovný model v zájmu nezletilé či nikoli. Stěžovatelka tak měla možnost v řízení reagovat na právní názor, k němuž se posléze ve svém rozhodnutí přiklonil i odvolací soud, a uvádět v řízení skutečnosti či navrhovat důkazy, které by mohly tento právní názor zvrátit, což také učinila. Pouhá skutečnost, že odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl na základě jím doplněného dokazování k závěru, že zde jsou splněny zákonem stanovené podmínky pro svěřeni nezletilé do střídavé výchovy obou rodičů a že tento výchovný model je rovněž v zájmu nezletilé, tak není v žádném případě skutečností, jež by mohla založit závěr o nepředvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu. S ohledem na průběh celého řízení se pak nejedná ani o skutečnost, která by vyžadovala předchozí poučení stěžovatelky ve smyslu § 118a odst. 2 občanského soudního řádu, neboť smyslem této poučovací povinnosti soudu je zajistit, aby účastník řízení nebyl zaskočen jiným právním posouzením věci soudem, aniž by tomuto účastníku bylo umožněno tvrdit skutečnosti významné z hlediska soudcova právního názoru a nabídnout k jejich prokázání důkazy (srov. BUREŠ, J.; DRÁPAL, L.; KRČMÁŘ, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 1066 s.). Jak však již bylo uvedeno výše, tato možnost stěžovatelce v řízení upřena nebyla a za situace, kdy stěžovatelka sama v řízení aktivně tvrdila skutečnosti, jež považovala za významné pro právní posouzení věci, a navrhovala k jejich prokázání důkazy, zde nebyl žádný důvod pro poskytnutí poučení dle § 118a odst. 2 občanského soudního řádu.

20. Pokud pak jde o námitku stěžovatelky, jež spatřuje porušení práva na spravedlivý proces rovněž v tom, že ji odvolací soud neseznámil se změnou stanoviska opatrovníka nezletilé (když tento v řízení před soudem prvního stupně navrhoval svěřeni nezletilé do péče stěžovatelky s tím, že bude široce stanoven rozsah styku otce s nezletilou, přičemž v rámci odvolacího řízení svůj názor změnil a navrhl, aby nezletilá byla svěřena do střídavé péče obou rodičů), ani tuto námitku neshledal Ústavní soud důvodnou, neboť stěžovatelka byla se zprávou opatrovníka nezletilé seznámena při jednání odvolacího soudu dne 13. 2. 2013, jak vyplývá z protokolu z tohoto jednání, a měla tudíž možnost na tuto zprávu reagovat. Zde je dle Ústavního soudu naopak třeba přisvědčit názoru vedlejšího účastníka, dle něhož odvolací soud nepochybil, když neseznámil stěžovatelku se změnou stanoviska opatrovníka nezletilé ještě před jednáním, neboť občanský soudní řád ani jiný právní předpis soudu povinnost seznamovat účastníky řízení s důkazy ještě před jednáním nestanoví. Neobstojí pak ani ta námitka, že opatrovník nezletilé změnil své stanovisko poté, co provedl jednostranné šetření pouze v bydlišti otce, aniž by se zajímal o podmínky v místě bydliště stěžovatelky, v důsledku čehož odvolací soud rozhodl na základě neúplně zjištěného skutkového stavu. Ve vztahu k této námitce pak Ústavní soud považuje za nutné uvést, že k šetření v místě bydliště otce bylo přistoupeno za účelem zjištění, zda již došlo ke stabilizaci jeho osobních a bytových poměrů, neboť nedostatečná stabilita zázemí na straně otce byla jedním z důvodů, proč se soud prvního stupně přiklonil k závěru, že ve věci nejsou naplněny předpoklady pro střídavou výchovu. Pokud však jde o poměry na straně stěžovatelky, pak o kvalitě výchovného prostředí u ní nebyly v řízení před soudem prvního stupně ani před soudem odvolacím žádné pochybnosti (kvalita výchovného prostředí u stěžovatelky, jakož i její schopnost se o nezletilou vzorně starat, nebyla zpochybňována ani vedlejším účastníkem). Vzhledem k právě uvedenému tak Ústavnímu soudu nezbylo než uzavřít, že nebylo porušením práva na spravedlivý proces, pokud v rámci odvolacího řízení nebylo provedeno šetření poměrů i na straně stěžovatelky, neboť k tomuto šetření nebyl v rámci odvolacího řízení žádný důvod.

21. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti poukazovala i na nepřezkoumatelnost rozhodnutí odvolacího soudu, jež dle jejího názoru spočívá v tom, že se odvolací soud ve svém rozhodnutí nikterak "nevypořádal s kritérii pro střídavou péči, absolutně se nezabýval zájmy nezletilé ... a dopadem tohoto výchovného modelu na ni, konkrétně se vůbec nezabýval zákoným požadavkem, že ve střídavé péči budou lépe zajištěny potřeby nezletilé ..., což navazuje na zásadu sledování zájmů dítěte (viz Úmluva o právech dítěte)." K této námitce se ve svém vyjádření k ústavní stížnosti připojil i kolizní opatrovník nezletilé. Ten uvedl, že odvolací soud se dle jeho názoru zaměřil spíše na to, zda jsou ve věci splněny zákonem stanovené formální podmínky pro to, aby nezletilá byla svěřena do střídavé péče obou rodičů, než tím, zda je tento výchovný model v zájmu nezletilé a zda v jeho rámci budou lépe zajištěny její potřeby či nikoli.

22. Povinnost orgánu rozhodujícího o tom, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy, sledovat a chránit především zájem nezletilého dítěte je zakotvena v Úmluvě o právech dítěte, přijaté dne 20. 11. 1989 v New Yorku a vyhlášené sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí ČSFR č. 104/1991 Sb. (dále jen "Úmluva o právech dítěte"), konkrétně pak v jejím čl. 3 odst. 1, jenž stanoví, že "Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnymi orgány." Orgánům státu je pak určen i čl. 18 odst. 1, který předpokládá, že "Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte."

23. S ohledem na výše citovaná ustanovení Úmluvy o právech dítěte byla povinnost soudů mít při rozhodování o výchově nezletilého dítěte na zřeteli především jeho zájem vtělena rovněž do zákona o rodině. Jeho § 26 odst. 2 stanovil, že soud může svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Podle § 26 odst. 4 věty první zákona o rodině dále platilo, že soud při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vloh, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů.

24. Ústavní soud si v této souvislosti nejprve dovoluje uvést, že ačkoli zájem dítěte představuje jeden ze základních principů, na nichž je vystavěno současné rodinné právo, není tento pojem právními předpisy nikterak vymezen. Komentář Výboru OSN pro práva dítěte, jímž tento interpretoval čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, pak ve vztahu k hledisku nejlepšího zájmu dítěte uvádí následující: "Koncept nejlepšího zájmu dítěte je flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním poměrům, situaci a potřebám. V rámci individuálních rozhodnutí musí být nejlepší zájem dítěte hodnocen a stanoven ve světle specifických okolností konkrétního dítěte." [viz General comment No. 14 (2013) on the right of the child

to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), str. 9, dostupné na <http://www.ohchr.org>].

25. K vymezení zájmu nezletilé s ohledem na konkrétní okolnosti nyní posuzovaného případu přistoupil i odvolací soud. Ten ve svém rozhodnutí uvedl, že považuje za prokázané, že oba rodiče v minulosti řádným způsobem zajišťovali výchovu nezletilé po stránce citové, rozumové a mravní, a o nezletilou bylo vždy vzorně postaráno i po stránce materiální, přičemž oba rodiče se na její výchově podíleli již od jejího útlého dětství (vedlejší účastník byl s nezletilou od jejích dvou let na rodičovské dovolené). Z toho pak odvolací soud dovodil, že výchovné předpoklady obou rodičů jsou zásadně stejné, přičemž za prokázané vzal též to, že o výchovu nezletilé mají oba rodiče zájem. V daném případě pak odvolací soud dle svých slov nemohl přehlédnout, že nejenom nezletilá k rodičům, ale rovněž i oni k ní, mají hluboký citový vztah, s ohledem na nějž je v zájmu nezletilé, aby byl tento vztah co nejvíce udržován i za situace, kdy se rodiče rozešli.

26. Ústavní soud pak shora naznačený způsob, jakým odvolací soud vymezil zájem nezletilé, považuje za ústavně konformní. Ostatně již ve svém nálezu ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. III. ÚS 1206/09 (N 32/56 SbNU 363), judikoval, že zájmem dítěte nepochybně je, aby bylo především v péči obou rodičů, je-li to možné. Rovněž tak M. Hrušáková uvádí, že "obecně je dán zájem dítěte na tom, aby rozvodem nepřicházelo o jednoho z rodičů." (viz HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství: komentář. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. S. 94 - 95). S těmito závěry se s ohledem na okolnosti případu ztotožňuje Ústavní soud i v nyní posuzované věci. Nad rámec právě uvedeného pak Ústavní soud dodává, že rozhodnutím odvolacího soudu byl nejen dostatečně akcentován zájem nezletilé, který musí být vždy prioritním hlediskem, ale zohledněno bylo i právo obou rodičů pečovat o své dítě, jež je garantováno čl. 32 odst. 4 Listiny a které musí být při rozhodování o úpravě styku dítěte s jeho rodiči rovněž vzato v úvahu.

27. V souvislosti s otázkou zájmu dítěte se však právní teorie nezaměřuje jen na zkoumání obsahu tohoto neurčitého pojmu, ale zabývá se i tím, v jakém časovém rámci má být na zájem dítěte nahlíženo. S tímto aspektem pak souvisí ta námitka stěžovatelky, již odvolacímu soudu vytyká, že tento nevzal v úvahu, že nezletilá v září 2014 nastoupí do první třídy základní školy (s čímž dle stěžovatelky není střídání výchovného prostředí ve čtrnáctidenním režimu na tak velkou vzdálenost slučitelné). Podle názoru Ústavního soudu je v tomto bodě třeba přisvědčit tvrzení stěžovatelky vyjádřenému v její replice, dle něhož soud v případě, kdy rozhoduje o osudu dítěte, musí vzít v úvahu rovněž jeho další vývoj (a tudíž i blízkí se školní docházku), a to přesto, že je vázán ustanovením § 154 odst. 1 občanského soudního řádu, dle něhož je pro rozsudek rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Vzhledem k právě uvedenému by Ústavní soud nemohl považovat takové rozhodnutí, jímž by dítě, jež bylo dosud v péči jen jednoho z rodičů (přičemž styk s druhým rodičem by byl vymezen jen velmi úzce), svěřeno do střídavé výchovy obou rodičů za situace, kdy by bylo zřejmé, že v krátkém časovém horizontu bude tento nově nastolený výchovný model opět opuštěn (neboť nebude nadále slučitelný se školní docházkou dítěte či jeho dalšími vzdělávacími aktivitami), za rozhodnutí mající na zřeteli zájem dítěte, neboť v zájmu dítěte je nepochybně i stabilita výchovného prostředí, která by však právě naznačeným rozhodnutím byla vážně narušena. O takové rozhodnutí se však v nyní posuzované věci dle názoru Ústavního soudu nejedná, a to hned ze dvou důvodů. Předně je třeba akcentovat tu skutečnost, že nezletilá až do rozhodnutí odvolacího soudu (byť až do doby tohoto rozhodnutí nebyla formálně vzata ve střídavé péči obou rodičů) pobývala již od rozchodu rodičů (tedy od března 2011) vždy určitou část měsíce u každého z nich. Z pohledu nezletilé se tak v důsledku rozhodnutí odvolacího soudu její výchovný režim změnil pouze v tom ohledu, že došlo k prodloužení jejího pobytu u otce z 9 na 14 dní. Stabilita dosud fungujícího výchovného režimu nezletilé tak byla z pohledu Ústavního soudu zachována. Druhým důvodem, pro který Ústavní soud nemůže akceptovat názor, že odvolací soud nerozhodl v souladu se zájmem nezletilé, když nevzal v úvahu blízkí se nástup základní školní docházky, je ta skutečnost, že nemá předem za vyloučené, že by model střídavé výchovy nemohl přetrvat i poté, co nezletilá nastoupí do první třídy základní školy [např. možnost individuálního vzdělávání ve smyslu § 41 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "školský zákon"), plnění základní školní docházky ve dvou základních školách ve smyslu § 49 odst. 4 školského zákona, přestěhování vedlejšího účastníka poblíž bydliště stěžovatelky, jež vedlejší účastník zvažoval, apod.]. Tuto otázku však Ústavní soud nemůže sám blíže posuzovat, neboť to není v jeho kompetenci, ale toliko v kompetenci obecných soudů, které se touto otázkou budou muset zabývat, pokud se rodiče nezletilé na dalším fungování péče o ni sami nedohodnou. Ústavní soud si s ohledem na okolnosti nyní posuzovaného případu závěrem dovoluje dodat, že by rozhodnutí odvolacího soudu nemohl považovat za rozhodnutí, jež je v rozporu se zájmem nezletilé na stabilitě jejího výchovného prostředí, ani za situace, kdy by se skutečně následně ukázalo, že model střídavé péče není v tomto konkrétním případě slučitelný se školní docházkou nezletilé a v jejím zájmu by od něj muselo být upuštěno. To proto, že nezletilá již od tří let věku pobývá určitou část v měsíci u každého z rodičů, přičemž Ústavní soud neshledává žádný důvod, proč by k upuštění od tohoto modelu, jenž je

dle obecných soudů v zájmu nezletilé, mělo dojít již v důsledku ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí, tedy o rok a půl dříve, než nezletilá povinnou školní docházku skutečně nastoupí.

28. Stěžovatelka ve své stížnosti brojila konečně i proti tomu, že obecné soudy samy bezprostředně nezjišťovaly názor nezletilé, ale učinily tak skrze zprávu jí ustanoveného opatrovníka, což je dle názoru stěžovatelky v rozporu s judikaturou Ústavního soudu.

29. Podle článku 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte platí, že státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Podle odst. 2 téhož ustanovení se dítěti za tímto účelem zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo a nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

30. Ustanovení § 100 odst. 4 občanského soudního řádu stanoví, že v řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, soud postupuje tak, aby byl zjištěn jeho názor ve věci. Názor nezletilého dítěte soud zjistí výslechem dítěte. Názor dítěte může soud ve výjimečných případech zjistit též prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Výslech dítěte může soud provést i bez přítomnosti dalších osob, lze-li očekávat, že by jejich přítomnost mohla ovlivnit dítě tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor. K názoru dítěte soud přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti.

31. Již ze samotné dikce citovaného ustanovení plyne, že by mělo být pravidlem zjišťování názoru nezletilého dítěte přímo soudem (výslechem). To koresponduje i s důvodovou zprávou k zákonu č. 295/2008 Sb., který novelizoval § 100 odst. 4 občanského soudního řádu do nynější podoby. V této souzené věci však obecné soudy nezletilou osobně nevyšlechly, ale spokojily se jen s reprodukcí jejího názoru zjištěného prostřednictvím opatrovníka, přičemž nevyložily, z jakého důvodu nepovažovaly za vhodné provést výslech nezletilé přímo před soudem. I přes právě uvedené dílčí pochybení spočívající v absenci odůvodnění stran nevhodnosti výslechu nezletilé před soudem však Ústavní soud nemá za to, že by v jeho důsledku bylo porušeno právo stěžovatelky či nezletilé na spravedlivý proces či závěry vyplývající z judikatury Ústavního soudu vztahující se k právu dítěte být slyšen [viz např. náleze ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13, náleze ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 2661/10, (N 219/59 SbNU 167), či usnesení ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 4609/12], a to s ohledem na skutečnost, že věková hranice pro výslech nezletilého dítěte není nikde taxativně stanovena. Je tedy na úvaze soudu, zda je s ohledem na věk dítěte a specifické okolnosti jím posuzovaného případu vhodné zjišťovat názor nezletilého dítěte přímo či prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku či orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Pokud obecné soudy, jak naznačuje stěžovatelka, neshledaly nutnost výslechu nezletilé, která v okamžiku rozhodnutí odvolacího soudu dosáhla věku 6 let, ale spokojily se se zprávou orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jenž názor a přání nezletilé během svého šetření zjišťoval, nelze takové rozhodnutí považovat za zásah do ústavně zaručeného práva nezletilé na slyšení před soudem a již vůbec ne do ústavně zaručených práv stěžovatelky na spravedlivý proces a na ochranu soukromého a rodinného života. V daném případě, zejména s ohledem na nízký věk dítěte a jeho hluboké citové vazby k oběma rodičům, tak ani Ústavní soud nepovažuje procesní výslech nezletilé před soudem za vhodný a potřebný.

32. Stěžovatelka dále brojila i proti tomu, že se odvolací soud při svém rozhodování spokojil s rok starými zprávami psychologů, namísto aby nechal vyhotovit znalecký posudek, na jehož základě by jedině mohl objektivně vyhodnotit všechny aspekty modelu střídavé výchovy. Na podkladě vyžádaného spisového materiálu bylo Ústavním soudem zjištěno, že stěžovatelka v rámci řízení před soudem prvního stupně skutečně navrhovala vyhotovení znaleckého posudku. Tomuto důkaznímu návrhu stěžovatelky však nebylo vyhověno, když soud prvního stupně při svém jednání dne 3. 10. 2012 rozhodl, že tento důkaz nebude proveden (nejedná se tedy o tzv. opomenutý důkaz), přičemž považoval za dostatečnou zprávu z psychologického vyšetření nezletilé ze dne 10. 1. 2012, vyhotovenou Mgr. Zdeňkem Kolaříkem, a zprávu z psychologického vyšetření ze dne 23. 4. 2012, vyhotovenou PhDr. Alenou Obeidovou. Odvolací soud pak převzal skutkový závěr stran psychologického profilu nezletilé učiněný soudem prvního stupně, přičemž doplnění dokazování znaleckým posudkem z oboru psychologie nebylo žádným z účastníků řízení v rámci odvolacího řízení znovu navrhováno.

33. Ve vztahu k právě uvedené námitce si pak Ústavní soud dovoluje uvést, že k doplnění dokazování o dosud neprovedené důkazy, navržené účastníky řízení, nebo o dosud neprovedené důkazy, které je třeba provést ke zjištění skutkového stavu v řízení o věcech uvedených v § 120 odst. 2 občanského soudního řádu, i když nebyly navrženy, je v odvolacím řízení s ohledem na ustanovení § 213a odst. 1 občanského soudního řádu možné

přistoupit za situace, kdy odvolací soud dospěje k závěru, že je toho třeba ke zjištění skutkového stavu věci. Zároveň však platí jako obecný princip, že z ústavního principu nezávislosti soudů (čl. 82 Ústavy) vyplývá i zásada volného hodnocení důkazů; soud rozhoduje, které skutečnosti jsou k dokazování relevantní a které z navržených (případně i nenavržených) důkazů provede, případně zda a nakolik se jeví nezbytné (žádoucí) dosavadní stav dokazování doplnit, které skutečnosti má za zjištěné a které dokazovat netřeba. Pokud tedy v nyní posuzované věci odvolací soud dospěl k závěru, že není potřebné doplňovat dokazování o znalecký posudek, a převzal skutkové závěry soudu prvního stupně založené na výše uvedených psychologických zprávách, postupoval v souladu s principem nezávislosti soudu, přičemž Ústavní soud neshledal, že by hodnocení důkazů a jemu odpovídající přijaté skutkové závěry byly výrazem zjevného faktického omylu či logického excesu, což by jediné odůvodňovalo kasační zásah Ústavního soudu.

34. Z ústavněprávního hlediska pak neobstojí ani poukaz stěžovatelky na velkou vzdálenost mezi bydlištěm obou rodičů, neboť toto hledisko samo o sobě není dle názoru Ústavního soudu důvodem, který by a priori vylučoval vhodnost střídavé výchovy nezletilého dítěte. Při posuzování tohoto hlediska je naopak třeba přihlídnout k dalším okolnostem daného případu, zejména pak k tomu, zda dítě není převozem a pobytem ve zcela odlišném prostředí příliš fyzicky či psychicky zatěžováno a zda je v možnostech rodičů ve stanoveném intervalu tuto vzdálenost překonávat. Tyto aspekty však v nyní posuzovaném případě dle názoru Ústavního soudu v úvahu vzaty byly, přičemž Ústavní soud nemá, co by závěrům odvolacího soudu v tomto ohledu vytkl.

35. Stěžovatelka konečně namítala i to, že se odvolací soud vůbec nezabýval tím, že vedlejší účastník se stěžovatelkou nekomunikuje a nekooperuje s ní v otázkách týkajících se výchovy nezletilého, přičemž vzájemná komunikace mezi rodiči je jedním ze základních předpokladů pro fungování střídavé péče. S tímto tvrzením se však Ústavní soud neztotožnil, když z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu zřejmě vyplývá, že tento se otázkou problematické komunikace mezi rodiči při zvažování podmínek střídavé výchovy zabýval, přičemž dospěl k závěru, že rodiče byli i v minulosti přes vzájemné neshody schopni se na základních skutečnostech týkajících se nezletilé dohodnout. Tento závěr pak Ústavní soud ze své pozice, kdy není povolán k instančnímu přezkumu rozhodnutí obecných soudů, oprávněn přezkoumávat.

36. Nad rámec výše uvedeného si Ústavní soud dovoluje zároveň poukázat na specifickou společenských vztahů, jež byly rozhodnutím odvolacího soudu upraveny. Jedná se o velmi citlivé vztahy mezi rodiči a dětmi, do nichž by ze strany státních orgánů mělo být zasahováno co nejméně, což vyplývá jak z povahy těchto rodinných vztahů, tak z povahy samotné státní moci. O to více je třeba apelovat na oba rodiče, aby se snažili dosáhnout dohody o dalších podmínkách výchovy své nezletilé dcery přirozenou cestou, tj. bez zásahu státu tak, aby jejich komplikovaným vztahem nebyla poškozována nezletilá, která má k oběma velmi silný citový vztah a může tak vnímat rozpory mezi nimi velmi intenzivně. Jakkoli může být soud veden při úpravě styku rodičů a dětí těmi nejlepšími úmysly, není v jeho silách, aby vytvořil dítěti zcela harmonické výchovné prostředí, které se odvíjí vždy primárně od vztahů mezi rodiči. Této své odpovědnosti by si měli být rodiče vědomi především a tomu také přizpůsobit své vzájemné vztahy při hledání kompromisního řešení při utváření výchovného prostředí své dcery.

V.

37. Na podkladě výše řečeného je namístě shrnout, že naplnění podmínek, za kterých by bylo možno nahlížet na ústavní stížností napadená rozhodnutí jako na rozhodnutí, jež by překračovala hranice ústavnosti, v nyní posuzovaném případě Ústavní soud neshledal. Z tohoto důvodu tak Ústavnímu soudu nezbylo než ústavní stížnost podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítnout, neboť napadenými rozhodnutími nedošlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky.

38. Návrh na odklad vykonatelnosti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 13. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-213, ve spojení s usnesením též soudu ze dne 28. 2. 2013, č.j. 35 Co 681/2012-216, Ústavní soud odmítl podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu. Návrhu nevyhověl, neboť ve své rozhodovací praxi odkládá vykonatelnost zpravidla pouze tehdy, měl-li by výkon napadeného rozhodnutí mj. nezvratné důsledky osobní, což v posuzované věci neshledal [srov. též nálezy sp. zn. III. ÚS 521/05 ze dne 23. března 2006 (N 70/40 SbNU 691)].

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 30. května 2014

Kateřina Šimáčková v. r.

předsedkyně I. senátu Ústavního soudu

Odlišné stanovisko soudce Ludvíka Davida k nálezu sp. zn. I. ÚS 1506/13

Nejsem si vůbec vnitřně jist, zda má Ústavní soud rozhodovat o tak osobně citlivých otázkách, jakými jsou výchova a výživa nezletilých dětí. Zejména v těchto věcech je významný kontakt s účastníky - a na rozdíl od nalézacích soudů nemá Ústavní soud (není-li nařazeno jednání) před sebou ani rodiče, natož děti.

Domnívám se, že roli Ústavního soudu, jako soudu v těchto věcech aktuálně akcentujícího střídavou péči obou rodičů o nezletilé, vystihla docela přílehně jedna žurnalistka: "Ústavní soud posuzoval spory rodičů o dítě už vícekrát a nálezy pokaždé směřovaly k jednomu závěru: Dítě má dva rodiče a s oběma má právo být tak často a tak přirozeně, jak je to jen možné. Každý takový náleze je však znovu důležitý. Jasně formulovaný postoj autorit nás chtě nechtě ovlivňuje. Když budou (soudci, pozn. L. D.) trpělivě opakovat, že rozhodování o výchově dítěte po rozvodu není příležitost k tomu, aby si někdejší partneři šli po krku, ale naopak aby zapomněli na své zjištění a uznali své dítě jako společnou odpovědnost, z níž se nelze vyvázat, bude to pro všechny zúčastněné jen dobře." (H. Čápová: Mezi matkou a otcem, Respekt č. 22/2014, str. 19).

Toto vše plně uznávám. Podle mého názoru však v nyní posuzované věci zašel zamítnutím ústavní stížnosti stěžovatelky, matky šestileté nezletilé, Ústavní soud příliš daleko.

Ač střídavá výchova nezletilé již několik let fakticky probíhá, děje se tak v době umístování dítěte do předškolního či předškolních zařízení. Čtrnáctidenní interval střídání výchovného prostředí v každém měsíci mezi dvěma velmi vzdálenými bydlišti rodičů je pro nezletilou zcela jistě velmi náročný, ale snad zvládnutelný.

Od září 2014 má však nezletilá nastoupit základní školní docházku; vhodnější je tu spíše plurál: docházky. Na rozdíl od mateřské školy, kde ještě dost dobře nelze hovořit o dětském kolektivu v plném slova smyslu, na základní škole se již takový kolektiv tvořit začíná, a to se všemi výchovnými přednostmi i dětskými nectnostmi, které jej provázejí. Přestože dnešní děti už považují máloco za překvapivé, dokáže nezletilá zvládnout fakt permanentního střídání školního prostředí, který se jí bude nutně připomínat nebo jí bude připomínán? Dokáže zvládnout třeba i rozdílné učební nároky, jež na ni budou mít ze situace nepochybně rozpačití učitelé? Jak se dokáže skutečně těšit z mimoškolních aktivit, když za nimi bude muset každých 14 dní přejíždět z místa na místo?

Věřím tomu, že dítě potřebuje lásku a péči obou rodičů. Přece jen si ale myslím, že dočasně utišené ego jednoho z nich nestojí za škody, jež mohou být takto realizovanou střídavou výchovou na psychice nezletilé napáchány.

Proto nemohu souhlasit s většinovým rozhodnutím senátu a jsem toho názoru, že rozsudek odvolacího soudu o střídavé výchově a výživě nezletilé měl být zrušen.

V Brně dne 30. května 2014

Ludvík David